

LÖG

um Vísindaráð og Vísindasjóð, Rannsóknaráð ríkisins og Rannsóknasjóð.

FORSETI ÍSLANDS

gjörir kunnugt: Alþingi hefur fallist á lög þessi og ég staðfest þau með samþykki mínu:

I. KAFLI Vísindaráð.

1. gr.

Vísindaráð er sjálfstæð ríkisstofnun sem heyrir undir menntamálaráðuneytið.

Það er hlutverk Vísindaráðs að efla íslenskar vísindarannsóknir í þeim tilgangi að afla þekkingar og skilnings á eðli mannsins og umhverfi hans og búa í haginn fyrir farsæla nýtingu náttúrugæða.

Um verkaskiptingu Vísindaráðs og Rannsóknaráðs ríkisins fer eftir lögum þessum, svo og nánari ákvæðum í reglugerð er ráðherra setur að fengnum tillögum beggja ráðanna.

2. gr.

Verkefni Vísindaráðs í samræmi við hlutverk ráðsins skv. 1. gr. eru m.a. þessi:

1. Vísindaráð er ríkisstjórn, Alþingi og öðrum opinberum aðilum til ráðuneytis um allt er varðar rannsóknir á verksviði þess, þar á meðal tillögur um framlög ríkissjóðs til vísindastarfsemi. Ráðið skal gera tillögur um stefnumörkun fyrir vísindastarfsemi í landinu og fylgjast með starfi og skipulagi vísindastofnana.
2. Vísindaráð veitir styrki til rannsóknaverkefna af því fé sem Vísindasjóður hefur til ráðstöfunar í því skyni á ári hverju. Fela má ráðinu úthlutun styrkja sem veittir eru til Íslands af alþjóðastofnunum og ætlaðir eru til vísindarannsókna.
3. Í samvinnu við Rannsóknaráð ríkisins heldur Vísindaráð skýrslur um þær vísindarannsóknir sem unnið er að hér á landi hverju sinni, annast upplýsingaþjónustu um vísindarannsóknir og stuðlar að nauðsynlegu samstarfi milli þeirra aðila er að rannsókn-um vinna. Einnig getur það tekið að sér dreifingu og staðið fyrir útgáfu vísindarita.
4. Vísindaráð hefur fyrir Íslands hönd samstarf við hliðstæðar stofnanir erlendis og alþjóðastofnanir. Það hefur einnig eftirlit með rannsóknum erlendra vísindamanna hér á landi á starfssviði ráðsins og fjallar um leyfisveitingar til slíkra rannsókna á þeim sviðum þar sem þeirra er krafist samkvæmt lögum.
5. Vísindaráð ásamt Rannsóknaráði ríkisins lætur skrá yfirlit um tækjæign rannsóknastofnana og stuðlar að samnýtingu tækja eftir því sem hagkvæmt þykir.

3. gr.

Vísindaráð greinist í þrjár deildir:

1. Náttúruvísindadeild.
2. Líf- og læknisfræðideild.
3. Hug- og félagsvísindadeild.

Kveðið skal nánar á í reglugerð um starfssvið og verkefni einstakra deilda.

Stjórnir deilda, sbr. 5. gr., og stjórn ráðsins, sbr. 4. gr., mynda saman Vísindaráð.

4. gr.

Stjórn Vísindaráðs skal skipuð fimm mönnum. Menntamálaráðherra skipar stjórn Vísindaráðs til fjögurra ára sem hér segir: a) formenn deildarstjórna Vísindaráðs, b) einn tilnefndan af Háskóla Íslands og c) einn án tilnefningar og skal hann vera formaður ráðsins.

Stjórn Vísindaráðs hefur umsjón með heildarskipulagi vísindastarfsemi í landinu og fjallar um tillögur deilda í því efni áður en þær eru sendar stjórnvöldum.

Stjórn Vísindaráðs er í fyrirsvari fyrir ráðið gagnvart stjórnvöldum og öðrum aðilum og sér um fjárvörslu Vísindasjóðs. Hún ákveður einnig hvernig skipta skuli ráðstöfunarfé Vísindasjóðs á milli deilda ráðsins.

Stjórn Vísindaráðs boðar til sameiginlegs fundar með deildarstjórnnum eigi sjaldnar en tvisvar á ári til að fjalla um meginstefnu í störfum ráðsins.

5. gr.

Menntamálaráðherra skipar deildarstjórnir til fjögurra ára samkvæmt því sem hér segir:

- a. Stjórn náttúruvísindadeildar er skipuð sjö mönnum. Skulu tveir tilnefndir af raunvísindadeild Háskóla Íslands, einn tilnefndur af verkfræðideild Háskóla Íslands, tveir tilnefndir af rannsóknastofnunum í náttúruvísindum utan Háskólans og tveir af fundi fulltrúa atvinnuveganna og fulltrúa félaga sem fást við rannsóknir á sviði náttúruvísinda.
- b. Stjórn líf- og læknisfræðideildar er skipuð sjö mönnum. Skulu þrír tilnefndir af læknadeild Háskóla Íslands, einn tilnefndur af tannlæknadeild Háskóla Íslands, einn tilnefndur af raunvísindadeild Háskóla Íslands og tveir tilnefndir af fundi fulltrúa stofnana og félaga sem fást við læknis- og líffræðilegar rannsóknir.
- c. Stjórn hug- og félagsvísindadeildar er skipuð sjö mönnum. Skulu tveir tilnefndir af heimspekideild Háskóla Íslands, einn tilnefndur af lagadeild Háskóla Íslands, einn tilnefndur af viðskiptadeild Háskóla Íslands, einn tilnefndur af félagsvísindadeild Háskóla Íslands, einn tilnefndur af guðfræðideild Háskóla Íslands og einn tilnefndur af fundi stofnana og félaga sem fást við rannsóknir á sviði hug- og félagsvísinda.
- d. Varamenn skulu skipaðir á sama hátt og aðalmenn.
- e. Aðalmenn og varamenn í deildarstjórnnum skulu hafa háskólapróf eða sambærilega menntun í viðkomandi fræðigrein.
- f. Menntamálaráðherra boðar til funda þeirra sem um getur í a-, b- og c-liðum og skal ákveðið í reglugerð hverja þangað skuli boða.
- g. Deildarstjórnir kjósa sér hver sinn formann.

Deildarstjórnir fylgjast með skipulagningu vísindastarfsemi í landinu hver á sínu sviði og eru stjórnvöldum til ráðuneytis í því efni. Þær skulu hafa frumkvæði um vísindastefnu, hlutast til um gerð langtímaáætlana og leggja á ráð um forgangsröð verkefna.

Deildarstjórnir úthluta styrkjum af fé Vísindasjóðs sem þær fá til ráðstöfunar og hafa eftirlit með því að þeim sé varið í samræmi við það sem áskilið var er þeir voru veittir. Styrkur er að jafnaði ekki veittur nema eftir umsókn. Stjórn deildar getur þó að eigin frumkvæði boðið innlendum eða erlendum vísindamanni fjárstyrk til ákveðinna rannsókna. Styrk má veita til allt að þriggja ára í senn. Deildir Vísindaráðs skulu ekki sjálfar vera beinir aðilar að rannsóknum.

6. gr.

Stjórn Vísindaráðs ræður framkvæmdastjóra ráðsins til fimm ára í senn. Ráðning hans er háð staðfestingu ráðherra. Framkvæmdastjóri ræður annað starfslið. Framkvæmdastjóri annast daglegar framkvæmdir, fjárreiður og reikningsskil. Framkvæmdastjóri skal hafa lokið háskólaprófi.

7. gr.

Rekstrarkostnaður Vísindaráðs greiðist úr ríkissjóði samkvæmt fjárveitingum í fjárlögum ár hvert.

Menntamálaráðherra ákveður þóknun til ráðsmanna.

8. gr.

Reikningar Vísindaráðs, þar með taldir reikningar Vísindasjóðs, skulu endurskoðaðir árlega af ríkisendurskoðun. Eftir lok hvers reikningsárs skal senda menntamálaráðuneytinu skýrslu um störf ráðsins ásamt samriti af ársreikningum.

II. KAFLI

Vísindasjóður.

9. gr.

Það er hlutverk Vísindasjóðs að efla íslenskar vísindarannsóknir.

Í þessum tilgangi styrkir sjóðurinn vísindastofnanir og einstaklinga til tiltekinna rannsóknaverkefna og vísindalegrar sérþjálfunar. Einnig getur hann styrkt rannsóknastofnanir til kaupa á tækjum, ritum og öðru sem til rannsókna þarf.

10. gr.

Tekjur Vísindasjóðs eru:

- a. Fjárveiting úr ríkissjóði í fjárlögum ár hvert.
- b. Fjárframlag frá Seðlabanka Íslands skv. 37. gr. laga nr. 36/1986.
- c. Gjafir frá einstaklingum eða fyrirtækjum, en þær skulu undanskildar sköttum og frádráttarhæfar frá skatttekjum á því ári sem þær eru afhentar.

Hluta af árlegum peningatekjum Vísindasjóðs skal samkvæmt ákvörðun stjórnar Vísindaráðs leggja í sérstakan sjóð er nefnist stofndeild Vísindasjóðs. Höfuðstól stofndeildar má ekki skerða en heimilt er að verja vöxtum af fé hennar til almennrar starfsemi sjóðsins.

11. gr.

Stjórn Vísindaráðs skiptir árlegu ráðstofunarfé Vísindasjóðs á milli deilda ráðsins en deildarstjórnir taka ákvörðun um styrkveitingar til einstakra verkefna, sbr. 4. og 5. gr.

III. KAFLI

Rannsóknaráð ríkisins.

12. gr.

Rannsóknaráð ríkisins er sjálfstæð ríkisstofnun sem heyrir undir menntamálaráðuneytið.

13. gr.

Rannsóknaráð ríkisins er ráðgjafarstofnun sem vinnur að eflingu hagnýtra rannsókna í raunvísindum og tækni og rannsóknnum á auðlindum lands og sjávar. Það skal vera ríkisstjórn og Alþingi til ráðuneytis um allt er varðar hagnýtar rannsóknir og þróunarstarfsemi í þágu atvinnuveganna, þar á meðal tillögur um framlög ríkissjóðs til þeirrar starfsemi.

Ráðið skal gera tillögur um stefnumörkun fyrir hagnýtar rannsóknir og þróunarstarfsemi í þágu atvinnuveganna og fylgjast með starfi og skipulagi rannsóknastofnana á því sviði.

14. gr.

Í Rannsóknaráði ríkisins skulu eiga sæti sjö menn skipaðir af menntamálaráðherra til fjögurra ára í senn eins og hér segir: Einn samkvæmt sameiginlegri tilnefningu forstjóra rannsóknastofnana atvinnuveganna, Iðntæknistofnunar Íslands og Orkustofnunar, einn samkvæmt tilnefningu verkfræðideildar og raunvísindadeildar Háskóla Íslands í sameiningu, einn samkvæmt tilnefningu starfandi vísindamanna í raunvísindum eftir nánari ákvæðum í reglugerð, einn samkvæmt tilnefningu sjávarútvegsráðherra, einn samkvæmt tilnefningu landbúnaðarráðherra, einn samkvæmt tilnefningu iðnaðarráðherra og einn án tilnefningar og skal hann vera formaður ráðsins. Hann skal hafa víðtæka reynslu á sviði raunvísinda.

Varamenn skulu tilnefndir af sömu aðilum. Menntamálaráðherra skipar varaformann úr hópi ráðsmanna. Ráðherra ákveður þóknun til ráðsmanna.

15. gr.

Rannsóknaráð ræður framkvæmdastjóra til fimm ára í senn. Ráðning er háð staðfestingu ráðherra. Framkvæmdastjóri ræður annað starfslíð. Framkvæmdastjóri annast daglegar framkvæmdir, fjárreiður og reikningsskil. Hann skal hafa lokið háskólaprófi.

16. gr.

Rekstrarkostnaður Rannsóknaráðs ríkisins greiðist úr ríkissjóði samkvæmt fjárveitingum í fjárlögum ár hvert.

17. gr.

Verkefni Rannsóknaráðs ríkisins á þeim sviðum sem talin eru í 13. gr. skulu vera:

1. Efling og samræming hagnýtra rannsókna í landinu. Ráðið skal hafa náíð samstarf við rannsóknastofnanir. Það skal hafa sem gleggsta yfirsýn yfir rannsóknastarfsemi sem fram fer í landinu á starfssviði ráðsins og gera tillögur til úrbóta ef það telur rannsóknastarfsemina ófullnægjandi, rannsóknaskilyrði ófullkomin eða markverð rannsóknaverkefni vanrækt. Rannsóknaráð framkvæmir ekki rannsóknir.
2. Gerð langtímaáætlunar um þróun hagnýtra rannsókna og þróunarstarfsemi. Ráðið skal beita sér fyrir framkvæmd slíkrar áætlunar í samráði við rannsóknastofnanir og samtök atvinnulífsins, m.a. með því að vera til ráðuneytis og gera tillögur um framlag ríkissjóðs til rannsóknastarfseminnar og leita eftir framlagi til hennar eftir öðrum leiðum.
3. Úthlutun styrkja til einstaklinga, fyrirtækja og stofnana til rannsókna samkvæmt nánari ákvæðum í 18. gr. Fela má ráðinu úthlutun styrkja sem veittir eru til Íslands af alþjóðastofnunum og ætlaðir til rannsókna í þágu atvinnuveganna.
4. Yfirumsjón með óráðstöfuðu landsvæði og sameiginlegum byggingum og tækjum fyrir rannsóknastofnanir atvinnuveganna skv. 59. gr. laga nr. 64/1965, svo og úthlutun styrkja úr Byggingarsjóði rannsóknastarfsemi í þágu atvinnuveganna, sbr. 19. gr. þessara laga og 61. gr. laga nr. 64/1965 (sbr. lög nr. 22/1973).
5. Fræðsla og kynning á rannsóknastarfseminni, m.a. með ársfundi, ársskýrslu og ráðstefnum.
6. Að stuðla að upplýsingaþjónustu sem vinni bæði að því að koma upplýsingum frá rannsóknastarfseminni á framfæri við atvinnuvegina og upplýsingaöflun fyrir rannsóknastarfsemina.
7. Að eiga samstarf við hliðstæðar erlendar stofnanir og að stuðla að þátttöku Íslands í alþjóðlegu samstarfi á sviði rannsóknamála.
8. Eftirlit með starfsemi erlendra vísindamanna hér á landi á þeim sviðum sem ráðið fjallar um.
9. Önnur þau verkefni sem æskilegt reynist að sameina fyrir rannsóknastarfsemina.

IV. KAFLI

Rannsóknasjóður.

18. gr.

Myndaður skal Rannsóknasjóður í vörslu Rannsóknaráðs ríkisins. Hlutverk Rannsóknasjóðs er að efla hagnýtar rannsóknir og þróunarstarfsemi til nýsköpunar og styrktar íslensku atvinnulífi. Tekjur þessa sjóðs skulu m.a. vera sem hér segir:

1. Fjárveiting í fjárlögum ár hvert.
2. Framlög úr Framkvæmdasjóði Íslands samkvæmt ákvörðun stjórnar hans er miðist við að lágmarki 10% af hreinum tekjum sjóðsins.
3. Tekjur af einkaleyfum eða endurgreiðslur af styrkjum til verkefna sem notið hafa stuðnings sjóðsins og leitt til arðbærrar framleiðslu.

Sjóður þessi getur veitt styrki til rannsóknaverkefna einstakra vísindamanna, rannsóknastofnana og fyrirtækja. Rannsóknaráð ríkisins tekur á móti umsóknum um styrki úr sjóðnum og skipar sérfróða menn til þess að meta slíkar umsóknir. Ráðið ákveður styrkveitingar.

Styrkur er að jafnaði ekki veittur nema eftir umsókn. Rannsóknaráð getur þó boðið innlendum eða erlendum vísindamanni, forstöðumanni rannsóknastofnunar eða fyrirtæki fjárstyrk til ákveðinna rannsókna. Einnig getur Rannsóknaráð að eigin frumkvæði veitt styrki til að undirbúa eða skipuleggja rannsókn- eða þróunarverkefni á sviðum sem ráðið telur mikilvæg.

Niðurstöður af verkefnum, sem notið hafa stuðnings úr Rannsóknasjóði, skulu að jafnaði birtar opinberlega í tímaritum eða skýrslum sem skulu vera aðgengilegar fyrir almenning á Íslandi. Þó skal styrkþega heimilt að óska þess að niðurstöðum verði haldið leyndum. Skal styrkþegi þá endurgreiða raunvirði hins veitta styrks með kjörum sem nánar er kveðið á um í samningi.

Menntamálaráðuneytið setur reglur um úthlutanir úr Rannsóknasjóði að fengnum tillögum Rannsóknaráðs.

V. KAFLI

Byggingarsjóður rannsóknastarfsemi í þágu atvinnuveganna.

19. gr.

Byggingarsjóður rannsóknastarfsemi í þágu atvinnuveganna, sbr. 61. gr. laga nr. 64/1965 (sbr. lög nr. 22/1973), er í vörslu Rannsóknaráðs ríkisins. Tekjur þess sjóðs skulu m.a. vera sem hér segir:

1. Fjárveitingar í fjárlögum.
2. Einkaleyfisgjald af Happraetti Háskóla Íslands.

Sjóður þessi veiti styrki til meiri háttar tækjakaupa og byggingarframkvæmda. Rannsóknaráð ríkisins ákveður styrkveitingar úr sjóðnum. Þær skulu háðar samþykki menntamálaráðherra.

VI. KAFLI

Samvinna Vísindaráðs og Rannsóknaráðs ríkisins.

20. gr.

Vísindaráð og Rannsóknaráð ríkisins skulu hafa með sér nána samvinnu. Sú samvinna skal einkum lúta að eftirfarandi atriðum:

- a. Mótun samræmdrar vísinda- og tæknistefnu í landinu.
- b. Eflingu og samræmingu grundvallarrannsókna og hagnýtra rannsókna í þágu atvinnuveganna svo sem kostur er.

- c. Móttöku og afgreiðslu umsókna til Vísindasjóðs og Rannsóknasjóðs og samræmingu á meðferð og mati á umsóknum, svo og eftirliti með framkvæmd verkefna sem hljóta styrki.
 - d. Öflun upplýsinga og yfirlits um allar rannsóknir og þróunarstarfsemi í landinu á hverjum tíma og miðlun upplýsinga um þau efni.
 - e. Kynningu á rannsóknastarfseminni með ársfundum, ársskýrslum og ráðstefnum.
 - f. Samvinnu við erlendar stofnanir á sviði vísinda- og tæknimála og þátttöku Íslands í alþjóðlegu samstarfi á því sviði.
 - g. Eftirliti með starfsemi erlendra vísindamanna hér á landi.
- Vísindaráð og Rannsóknaráð ríkisins skulu reglulega skila sérstakri skýrslu til ráðherra um stöðu og horfur í vísinda- og tæknimálum í landinu og skal hún ásamt greinargerð ráðherra lögð fyrir Alþingi til kynningar og umfjöllunar.
- Setja skal á stofn samstarfsnefnd Vísindaráðs og Rannsóknaráðs er skipuð skal tveimur fulltrúum hvors ráðs og oddamanni er menntamálaráðherra skipar án tilnefningar. Hlutverk samstarfsnefndarinnar er að tryggja samvinnu ráðanna og fjalla um þau mál sem þeim eru sameiginleg og varða verkaskiptingu þeirra.
- Komið skal á samstarfi milli ráðanna um rekstur skrifstofu og önnur þjónustustörf eftir því sem við verður komið.

VII. KAFLI

Ýmis ákvæði.

21. gr.

Tæki og annar búnaður sem keypt eru fyrir fé úr Vísindasjóði eða Rannsóknasjóði skulu undanþegin aðflutningsgjöldum.

22. gr.

Ráðherra setur reglugerð um nánari framkvæmd þessara laga.

23. gr.

Lög þessi öðlast þegar gildi. Jafnframt falla úr gildi lög nr. 51/1957, um Vísindasjóð, sbr. lög nr. 34/1971, svo og I. kafli (1.–8. gr.) laga nr. 64/1965, um rannsóknir í þágu atvinnuveganna.

Eignir Vísindasjóðs, er starfað hefur samkvæmt lögum nr. 51/1957, falla til Vísindasjóðs sem mælt er fyrir um í þessum lögum.

Ákvæði til bráðabirgða.

I

Þrátt fyrir ákvæði í 14. gr. skulu við fyrstu skipun í Rannsóknaráð ríkisins þrír af þeim, sem skipaðir eru, aðrir en formaður, skipaðir til tveggja ára samkvæmt nánari ákvörðun menntamálaráðherra.

II

Lög þess skal endurskoða innan fimm ára frá gildistöku þeirra.

Gjört í Reykjavík, 27. mars 1987.

Vigdís Finnbogadóttir.

(L. S.)

Sverrir Hermannsson.